

Методика за прилагане на различни скрининг тестове

В тази методика се дават насоки за прилагане на инструменти за извършване на скрининг за проблеми с алкохол и психоактивни вещества. Текстовете са адаптирани от материалите в изданието на Националния център по наркомании¹.

Дефиниция на скрининг

Скринингът се дефинира като процедура за разпознаване на лица с разстройства още преди да има явни проявления на тези разстройства. Целта на скрининга е ранно разпознаване, когато интервенцията или лечението са най-ефективни, преди настъпването на сериозни, а понякога и необратими последици.

Най-общо под скрининг се разбира задаването на кратка серия от въпроси, които да помогнат за определяне на *вероятността* от злоупотреба или зависимост от психоактивни вещества. Тук се подчертава думата „вероятност“, тъй като предназначението на скрининга не е да установи със сигурност, в коя категория попада индивидът; скринингът представлява само един бърз начин да се разбере кой би имал нужда от помощ.

В повечето случаи резултатите от скрининга се съпоставят с резултатите от една по-дефинитивна процедура за определяне на наличие на злоупотреба с психоактивни вещества или зависимост от тях. Определящото тук е стандартното интервю за получаване на точна диагноза.

Изследванията към момента показват, че практикуващите специалисти могат да идентифицират пациенти, при които има рискова или проблематична употреба на ПАВ и да се намесват успешно на ранен етап при рискова употреба.

Избор на инструмент за скрининг

Съществуват много различни инструменти, които могат да се използват за скрининг на злоупотребите с ПАВ.

Преди да започнат скрининг за употреба на алкохол или наркотици, специалистите трябва да преценят, какъв инструмент да използват. При избора на скрининг инструмент е необходимо да се вземат под внимание няколко критерия в зависимост от конкретните условия.

¹ Куценок, И., Дейч, Д. Кратки интервенции при лица с проблемна употреба на психоактивни вещества. Ръководство за обучители. НЦН, 2010.

Един от тях е **броят на въпросите**. При условията на психиатрично болнично лечение някои от препоръчаните тестове за скрининг включват десетки въпроси. Това е приемливо при положение, че изследваните лица разполагат с много време, но в повечето случаи скрининг инструментите следва да бъдат **много кратки**, не само за изследваните, но и за самите специалисти.

Друг фактор е **методът за прилагане**. Някои от най-точните скрининг инструменти се ползват в писмен вид. Понякога тези инструменти се ползват и оценяват по компютърен път. Когато това не е възможно, нужни са скрининг инструменти, които да могат да бъдат лесно запомнени от специалистите, а оценките да могат лесно да се изчисляват наум.

Третият критерий е **активното вещество**, за което се прави скрининг. Ако разпространението на дадено заболяване е ограничено, положителните резултати могат да се окажат подвеждащи. В повечето случаи разпространението на заболяванията, свързани с алкохола, е достатъчно високо, за да бъде скринингът оправдан. Разпространението на заболяванията, причинени от наркотици, също може да бъде достатъчно голямо, за да се наложи скрининг.

Четвъртият критерий е **степената на точност**. В идеалния случай изборният в зависимост от условията инструмент за скрининг трябва да е изпробван и да е показал точни резултати при индивиди, които наподобяват целевата група. За много подгрупи от населението такива проучвания не са направени, затова при избора на инструмент за скрининг специалистите е необходимо да се ръководят от клиничния си опит.

Инструменти за скрининг – кратка информация

DAST

Тестът за скрининг на злоупотреба с наркотици DAST е най-известния въпросник за скрининг на проблеми с наркотиците. Той включва 20 въпроса, което вероятно е твърде много при условията на общите здравни и социални грижи. Съществува обаче и по-кратък вариант на DAST с 10 въпроса, който би могъл да бъде по-полезен.

AUDIT

Този тест за идентифициране на заболявания, свързани с употребата на алкохол, е вероятно най-точния скрининг тест за рисково и проблемно пиене. Към всеки от 10-те въпроса са дадени четири отговора по избор, като за всеки отговор броят на точките е различен. AUDIT е известен с това, че е точен за хора от много различни страни и култури.

При отговаряне на въпросите се приема, че едно стандартно питие (според СЗО) съдържа 10 гр. чист алкохол, на което съответстват следните мерки на различните видове напитки:

- 40 мл концентрат (един шот ракия, уиски, водка) с алкохолно съдържание 40%;
- 140 мл вино (една чаша) с алкохолно съдържание 12%;
- 330 мл бира (едно кенче) с алкохолно съдържание 5%.

CAGE

CAGE въпросите са най-използвани в САЩ при скрининг на злоупотребите с ПАВ. CAGE съдържа 4 въпроса с отговори да/не. Тези въпроси лесно се помнят и се вмъкват при рутинни интервюта. Резултатите също се изчисляват лесно, тъй като един положителен отговор се брои за положителен скрининг резултат. CAGE е доста точен за случаите на злоупотреба с алкохол и зависимост. Въпросите С, А, и G са често положителни при негативни последици от пиенето. Въпрос Е може да бъде положителен при лица с алкохолна зависимост, които пият сутрин, за да избегнат симптомите на алкохолния глад. Недостатъкът на CAGE е това, че пропуска рисковото пиене и заболяванията, свързани с наркотици. Затова при провеждане на интервюто следва да добавите въпроси за количество и честота, за да тествате рисковото пиене.

CAGE-AID

Въпросите на CAGE-AID са CAGE въпроси, адаптирани за употреба на наркотици. "AID" означава „адаптиран за включване на наркотици“. Всеки CAGE въпрос е адаптиран така, че да бъде фокусиран върху наркотиците и алкохола. Така например оригиналният въпрос С *“Някога опитвали ли сте да намалите пиенето?”* е изменен на *“Някога опитвали ли сте да намалите пиенето и употребата на наркотици?”*

Много пациенти не желаят да признаят, че употребяват наркотици поради по-голямата стигма и възможните трудности, които могат да възникнат, ако употребата на наркотици се отрази в техните картони. CAGE-AID дава възможност на специалистите да разкрият вероятни проблеми с наркотични вещества, без изследваните лица да са признали пряко, че вземат наркотици. Недостатък на CAGE-AID е това, че той също пропуска рисковото пиене. Затова при провеждане на интервюто следва да добавите въпроси за количество и честота, за да тествате рисковата употреба на наркотици.

CRAFFT

CRAFFT е предназначен за подрастващите, тъй като въпросите на CAGE не са особено точни при тази целева група. Той може да бъде лесно запомнен и включен при рутинни интервюта, като резултатите се пресмятат наум. С негова помощ се прави добра оценка при проблеми с алкохол и наркотици, но не и при рисковата употреба.

S-MAST-G

Мичиганският тест за скрининг на алкохол е един от първите тестове за скрининг на алкохолизма. Този тест е съкратен вариант на теста MAST за гериатрични пациенти. Той съдържа 10 въпроса с отговори да/не. Може да бъде провеждан в писмена форма или чрез събеседване, но въпросите не могат да се запомнят лесно, за да се използват при интервю. Този тест е валидиран за диагнози на злоупотреба и зависимост от алкохол по DSM-III-R и е подходящ за възрастни от 55 до 81 години.

Въпроси за травми

Малък брой клиенти с разстройства вследствие на употреба на ПАВ отговарят отрицателно на всички въпроси относно психоактивните вещества. Поради това изследователите са опитали да идентифицират въпроси, които подсказват за проблеми с алкохола, без той да се споменава конкретно. Въпросите за травмите могат да бъдат особено ефективни за лица от мъжки пол в спешни отделения.

TWEAK

TWEAK е най-точния тест за алкохолна употреба при бременни жени. Скринингът на тези жени е особено труден поради стигмата от пиенето през периода на бременност и, в някои случаи, поради страха от наказателно преследване.

Обединен тест с два въпроса

Обединеният тест TICS представлява просто два въпроса с отговори с да/не, които могат лесно да бъдат включени в хода на интервюто и резултатите да бъдат пресметнати наум. Един положителен отговор се приема за положителен тест. С него се търсят проблеми с алкохола или наркотиците, без да се идентифицират рисковите консуматори. За да тествате рискова употреба следва да добавите при интервюто въпроси за количество и честота.

Q/F въпроси за алкохол (количество и честота)

Тъй като повечето скрининг тестове не са показателни по отношение на рисковото пиене, задаването на въпроси за количество и честота се препоръчва при повечето от тези инструменти. Някои специалисти задават първо тях и след това преминават към въпросника за скрининг. Други смятат, че преките въпроси за количеството и честотата на консумацията могат да подтикнат някои сериозно пиещи клиенти към защитна реакция и така да се намали ефективността на последващите въпроси от скрининга.

Първите два въпроса могат да послужат за пресмятане на приблизителния брой питиета на седмица (като се има предвид, че мъже, консумиращи над 14 питиета седмично, и жени, консумиращи повече от 11 питиета седмично, са изложени на повишен риск от негативни последици, свързани с алкохола). С третия въпрос се идентифицират възможните запои (мъже, които поемат повече от 5 питиета наведнъж, и жени, консумиращи над 3-4 питиета наведнъж, са също изложени на по-висок риск от негативни последици).

Други информативни въпроси

Някои други рутинни въпроси също могат да помогнат в рамките на процеса на скрининг. Ако зададете въпрос дали някои индивиди са експериментирали с определени вещества, това може да ви помогне да продължите да питате за употребата на наркотици, тъй като хората са по-склонни да си признават за предишни случаи на

употреба, отколкото за сегашни. Често пъти се оказва полезно да попитате клиентите дали някога са получавали помощ или лечение за проблеми с алкохол или наркотици.

Може да използвате, например, следните въпроси:

- Някога опитвали ли сте или експериментирали ли сте с:
 - Марихуана?
 - Инхаланти?
 - Кокаин?
 - Хапчета?
 - Инжекции?
 - Други наркотици?
- Колко дни седмично, обичайно количество, максимално количество?
- Някога получавали ли сте помощ за проблем с алкохол или наркотици?

Също така, когато правите скрининг на употребата на наркотици е много важно да се обърне внимание на невербалните индикации. Независимо от отговорите, които дават, ако хората се колебаят, заекват, избягват контакт с очите, или започнат да се защитават, следва да приемете, че резултатът е положителен.

Преход към скрининг

Може би един от най-трудните аспекти на скрининга за злоупотреба с ПАВ е как да се осъществи удобен преход към тази тема при лица, които ще изследвате. Съществуват поне шест стратегии за осъществяване на този преход.

Ако упоменете, че трябва да зададете някои рутинни въпроси, това може да помогне на изследваното лице да не се чувства „нарочен“ за такива въпроси.

Задаването на тези въпроси заедно с други рутинни въпроси, отнасящи се до здравната превенция, например за пушенето, може естествено да проправи пътя към серия от въпроси.

Когато питате за здравна и социална история на семейството, може да попитате и за алкохолни проблеми или проблеми с наркотиците. След това попитайте лицето дали пие. Ако отговорът е да, преминете към въпросите за скрининг.

При проучване на хранителния режим в миналото можете да попитате за употреба на течностите. Задайте въпрос дали лицето пие. Ако отговорът е да, преминете към въпросите за скрининг.

Когато питате за дейностите през свободното време, можете да попитате лицето дали му харесва да си пийва от време на време.

Много ефективна стратегия за преход е първо да попитате за стреса, а след това – за стратегиите за неговото преодоляване. Ако лицето не е споменал пиенето или поемането на наркотици като стратегия за справяне, попитайте за други начини за справяне (телевизия, четене, упражнения). След това попитайте дали понякога пиенето или поемането на наркотици не му помагат да се справя, релаксира и отпуска.

За максимален ефект от скрининга е полезно да се придвижите постепенно към скрининг въпросите. Можете за попитате за употребата на вещества от приятелите. Можете да попитате за употреба на вещества в миналото. Докато лицата отговарят на тези въпроси, показвайте, че приемате отговорите и не ги съдите. Това може да помогне на някои от тях да отговорят по-точно на скрининг въпросите относно сегашната употреба на ПАВ.

Преди да попитате за употребата на вещества вие можете да си помогнете, като коментирате, че това е нещо нормално – например: „Зная, че някои хора във Вашето положение си пийват от време-навреме” и след това да попитате „Вие понякога пиете ли алкохол?”

Примерен протокол за скрининг

1. Приложете стратегия за преход, например за стреса и справянето, или друга предпочитана от вас стратегия.
2. Ако лицето още не е споменало нищо за пушенето / пиенето, попитайте за това (напр. “Пушите ли?” Ако да – “Мислили сте да спрете?”. “Пиете ли алкохол?”).
3. После задайте въпроса дали не е експериментирал с наркотици.
4. Ако отговорът е отрицателен, задайте въпрос от CAGE; ако е положителен – въпрос от CAGE-AID.
5. Ако отговорите на тези въпроси са отрицателни, задайте въпросите за количество и честота (Q/F), за да идентифицирате лица, които може би пият рисково.

Въпреки че това може да изглежда комплицирано, в действителност цялото интервю протича много бързо.

Резултати от скрининга и последващи действия

Скринингът само идентифицира лицата, които БИХА могли да имат разстройства във връзка с употребата на ПАВ. Ако резултатът от скрининга е положителен, необходима е по-нататъшна оценка, за да се определи дали наистина се касае за разстройство, свързано с употреба на вещества.

В случай, че скринингът на заболявания, свързани с употреба на ПАВ е отрицателен, но има данни за рискова употреба на вещества, е уместно да се предприеме кратка интервенция.

Към индивиди с нискорискова проблемна употреба и неупотребяващи психоактивни вещества следва да се отправи релевантно подкрепящо послание за засилване на превенцията и за избягване на употребата. Индивидите, които не употребяват

вещества, следва да бъдат попитани за причините за неупотреба, тъй като това позволява да се идентифицират лица в процес на възстановяване от употребата, което е от решаващо значение за превенция на рецидив и тяхното връщане в предишното състояние.

Обобщение на последващите действия след скрининга са обобщени в таблицата по-долу.

Резултати от теста и действия

Неупотребяващ (попитайте защо)	Превантивно послание
Пиещ с малък риск	Превантивно послание
Рисково пиещ или употребяващ наркотици, но с отрицателен тест	Кратка интервенция
Положителен тест за злоупотреба или зависимост	Кратка оценка

Превантивното послание следва да насърчава клиентите да продължат да се въздържат или да ограничат употребата на психоактивни вещества. Тези послания следва да бъдат много кратки – може би само едно-две изречения. Те трябва да съдържат информация, която вероятно е по-релевантна за лицето, отколкото за специалиста., както и да отчитат културната му среда. Например: *“Чудесно е това, че не пиете, не пушите и не употребявате никакви вещества, защото те определено могат да навредят на бебето”*; *“Поради генетичния риск от алкохолизъм, това, че избягвате да пиете е много добре”*.

Кратки интервенции са предназначени да насърчат промяна в поведението с цел намаляване или спиране на употребата на психоактивни вещества. Те включват начална сесия с продължителност 5 до 15 минути, до 3 последващи контакти и даване на образователни материали.

Заклучение

Процесът на скрининг и последваща оценка е от критично значение, тъй като определя по-нататъшните действие – дали да бъде отправено превантивно послание, да се предприеме кратка интервенция или насочване към лечение. Процесът на скрининг е по принцип с кратка продължителност. Представените тук инструменти са разработени за ползване от специалисти от общите здравни и социални услуги. При специализираната програма за лечение на алкохолизъм или наркомании оценката може да продължи дни наред и да засяга много аспекти от функционирането на индивида.

Литература

- Куценок И., Дейч Д. Кратки интервенции при лица с проблемна употреба на психоактивни вещества. Ръководство за обучители. НЦН, 2010.
- Babor TF, Higgins-Biddle JC, Saunders JB, Monteiro MG. AUDIT: The Alcohol Use Disorders Identification Test: Guidelines for use in Primary health Care, 2nd ed. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 2001.
- Bradley KA, Boyd-Wickizer J, Powell SH, Burman ML. Alcohol screening questionnaires in women: A critical review. *JAMA*. 1998; 280(2):166-171.
- Brown RL, Leonard T, Saunders LA, Papasouliotis O. A two-item screening test for alcohol and other drug problems. *J Fam Pract*. 1997; 44(2):151-160.
- Brown, RL, Rounds LA. Conjoint screening questionnaires for alcohol and drug abuse. *Wisconsin Medical Journal* 1995; 94:135-140.
- Ewing JA. Detecting alcoholism: The CAGE questionnaire. *JAMA*. 1984;252:1905-1907.
- Frederic C. Blow PhD; University of Michigan, Alcohol Research Center, 400 E Eisenhower Parkway Suite A, Ann Arbor, Michigan.
- Knight JR, Shrier LA, Bravender TD, Farrell M, Vander Bilt J, Shaffer HJ. A new brief screen for adolescent substance abuse. *Arch Pediatr Adolesc Med* 1999; 153:591-596.
- Maisto SA, Carey MP, Carey KB, Gordon CM, Gleason JR. Use of the AUDIT and the DAST-10 to identify alcohol and drug use disorders among adults with a severe and persistent mental illness. *Psychol Assessment*. 2000; 12(2):186-92.
- Russell M. New assessment tools for risk drinking during pregnancy: T-ACE, TWEAK, and others. *Alcohol Health Res World*. 1994; 18(1):55-61.
- Skinner HA, Holt S, Schuller R, Roy J, Israel Y. Identification of alcohol abuse using laboratory tests and a history of trauma. *Ann Intern Med*. 1984; 101(6):847-51.
- Skinner HA. The drug abuse screening test. *Addict Behav*. 1982; 7(4):363-71

Приложение

Инструменти за скрининг

DAST

Тест за употреба на психоактивни вещества (DAST-20)

Въпросите съдържат информация за това доколко клиентът е пристрастен към приемът на психоактивни вещества (ПАВ) (не се включва алкохолът) през последните 12 месеца.

В отговорите, „злоупотреба” получава 1 точка, употребата на предписани вещества или вещества, които се набавят без рецепта, но в по- голямо количество от предписаното, както и употребата на други вещества, употребявани за немедицински цели, получават 2 точки.

Различните наркотични вещества могат да бъдат: канабис (марихуана, хашиш), транквилизатори (валиум), бензодиазепини, барбитурати, кокаин, стимуланти (speed), халюциногени (LSD), наркотици (хероин).

Отговорите на въпросите, трябва да обхващат периода от последните 12 месеца на клиента.

Ключ:

Всички „не” се оценяват с 0, а всички „да” с 1, с изключение на въпроси 4 и 5, където точките са за „да” – 0, за „не” – 1.

Получените резултати се събират.

Общият сбор показва сериозността на проблема на клиента или сериозността на последствията от злоупотребата с психоактивни вещества.

Скала за оценка на нивото на проблема:

0 – няма проблем със злоупотребата

От 1 до 5 точки – ниско ниво на проблема със злоупотребата

Клиентът употребява ПАВ и с него трябва да бъде направена поне още една консултация с цел информиране за рисковете от продължителна употреба на веществото.

От 6 до 10 точки– средно ниво на проблема със злоупотребата

При клиента има тенденция на вредна употреба на ПАВ, с него трябва да бъдат направени поне две консултации за разясняване на рисковете и за мотивиране за спиране на употребата.

От 11 до 15 точки – значително ниво на проблема със злоупотребата.

При клиента има вредна употреба на ПАВ, с него трябва да бъдат направени поне две консултации за разясняване на рисковете и за мотивиране за спиране на употребата.

При необходимост може да бъде включен в специализирана програма.

От 16 до 20 точки – индикации за зависимост към ПАВ

При клиента е налице зависимост към ПАВ, с него трябва да бъдат направени консултации с цел мотивиране за започване на лечение.

Тест за употреба на психоактивни вещества (DAST-20)

Дата:
Код:
Резултат:
Организация:

МОЛЯ, ПОДЧЕРТАЙТЕ ИЛИ ЗАГРАДЕТЕ ОТГОВОРА, КОЙТО МИСЛИТЕ ЗА ПРАВИЛЕН ЗА СЕБЕ СИ И НАЙ - ДОБРЕ ОТРАЗЯВА ВАШЕТО СЪСТОЯНИЕ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА/ГОДИНА/:

1. Използвали ли сте **психоактивни вещества /лекарства/** освен тези, които са Ви предписани за медицински цели?
Да Не
2. Злоупотребявали ли сте с **медикаменти /лекарства/**, които са Ви били предписани?
Да Не
3. Злоупотребявали ли сте с повече от **едно вещество** по едно и също време?
Да Не
4. Случвало ли се е някога да мине цяла седмица, без да употребявате **психоактивни вещества (наркотици)**?
Да Не
5. В състояние ли сте да спрете приема на **психоактивни вещества /наркотици/**, когато пожелаете?
Да Не
6. Имали ли сте краткотрайна загуба на памет или неочаквано нахлуване на някакви спомени в резултат на приема на **психоактивни вещества /наркотици/**?
Да Не
7. Чувствали ли сте някога вина за това, че употребявате или когато употребявате **психоактивни вещества /наркотици/**?
Да Не
8. Вашите близки/семейство/партньори някога упреждали ли са Ви, че взимате **психоактивни вещества /наркотици/**?
Да Не
9. Злоупотребата с психоактивни вещества /наркотици/ създава ли проблеми във взаимоотношенията Ви с **Вашите близки/семейство/партньори**?
Да Не
10. Загубихте ли приятели заради това, че употребявате **психоактивни вещества/наркотици/**?
Да Не
11. Пренебрегвате ли семейството си заради употребата на **психоактивни вещества /наркотици/**?
Да Не
12. Имали ли сте проблеми в работата заради употребата на **психоактивни вещества /наркотици/**?
Да Не
13. Загубвали ли сте работа заради употребата на психоактивни вещества /наркотици/?
Да Не

14. Участвали ли сте в сбивания след или по време на употреба на **психоактивни вещества /наркотици/**?
- Да Не
15. Извършвали ли сте противозаконни дейности, за да се снабдите с **психоактивни вещества /наркотици/**?
- Да Не
16. Арестувани ли сте за притежание на незаконни **психоактивни вещества /наркотици/**?
- Да Не
17. Когато сте спирали взимането на **психоактивното вещество /наркотик/**, появявали ли са се някакви симптоми, чувствали ли сте се болен ?
- Да Не
18. Имали ли сте някакви здравословни проблеми като резултат от **употребата на психоактивното вещество** (загуба на памет, хепатит, конвулсии, кървене, др.) ?
- Да Не
19. Търсили ли сте помощ по повод Вашата злоупотреба с **психоактивното вещество /наркотик/**?
- Да Не
20. Включвали ли сте се в програма за лечение на зависимостта Ви към **психоактивни вещества/наркотици/** ?
- Да Не

*1982 by the Addiction Research Foundation. Author: Harvey A. Skinner Ph.D.

DAST –10

Въпросник за употреба на наркотици

Инструкция:

Следните въпроси касаят информация за възможно приемане на наркотици от Ваша страна, без да включваме алкохол в това число, през последните 12 месеца. Внимателно прочетете всяко едно от твърденията по-долу и решете дали отговорът Ви е ‘Да’ или ‘Не’. След това очертайте съответния отговор до въпроса.

В тези твърдения ‘злоупотреба с наркотици’ се отнася за 1) употреба на предписани от лекар или свободно продавани лекарства в по-големи от предписаните количества и 2) всякаква немедицинска употреба на лекарства. Различните категории вещества могат да включват канабис (марихуана, хашиш), разтворители, успокоителни (напр. Валиум), барбитурати, кокаин, стимуланти (напр. Спийд), халюциногенни вещества (напр. LSD) или опиати (напр. хероин). Не забравяйте, че въпросите не включват употреба на алкохолни напитки.

Моля отговорете на всеки един въпрос. Ако имате затруднения с някое твърдение, посочете отговора, който е най-подходящ за Вас.

Въпросите се отнасят за последните 12 месеца.

Въпросник за употреба на наркотици (DAST-10)

Тези въпроси се отнасят за последните 12 месеца

1. Използвали ли сте лекарства за немедицински цели?	Да	Не
2. Злоупотребявате ли с повече от един наркотик наведнъж?	Да	Не
3. Винаги ли сте в състояние да спрете да използвате наркотици, когато поискате?	Да	Не
4. Загубвали ли сте съзнание в резултат на употреба на наркотици?	Да	Не
5. Понякога чувствате ли се зле или виновни за това, че употребявате наркотици?	Да	Не
6. Вашият партньор (или родители) оплакват ли се от Вашата употреба на наркотици?	Да	Не
7. Пренебрегвате ли семейството заради употреба на наркотици?	Да	Не
8. Правили ли сте нещо незаконно, за да се сдобие с наркотици?	Да	Не
9. Чувствали ли сте се зле, когато сте спирали да взимате наркотици?	Да	Не
10. Имали ли сте здравословни проблеми в резултат на приемането на наркотици (напр. загуба на памет, хепатит, конвулсии, кръвене и т.н.)	Да	Не

DAST – Интерпретиране на резултатите

ТОЧКУВАНЕ:

DAST–10	DAST–20	Сериозност на проблема	Препоръчително действие
0	0	Не е отчетен проблем	Не е нужно на този етап
1-2	1-5	Ниска степен	Наблюдение и оценка по-късно
3-5	6-10	Умерена степен	По-нататъшно изследване
6-8	11-15	Значителна степен	Интензивна оценка
9-10	16-20	Тежка степен	Интензивна оценка

AUDIT

Идентификационен тест за проблемна употреба на алкохол – версия за интервю

Прочетете въпросите както са написани. Запишете отговорите внимателно. Започнете AUDIT като кажете „Сега ще Ви задам няколко въпроса за Вашата употреба на алкохолни напитки през тази изминала година“. Обяснете какво се има предвид под „алкохолни напитки“ като използвате местни примери на бира, вино, водка и т.н. Кодирайте отговорите като използвате мерната единица „стандартно питее“. Поставете цифрата на правилния отговор в кутиятата в дясно.		
1. Колко често консумирате напитки, съдържащи алкохол? (0) Никога [Преминете към въпроси 9-10] (1) Месечно или по-рядко (2) 2 до 4 пъти на месец (3) 2 до 3 пъти на седмица (4) 4 или повече пъти на седмица	<input type="text"/>	
2. Колко съдържащи алкохол питиета изпивате обикновено в ден, в който пиете? (0) 1 или 2 (1) 3 или 4 (2) 5 или 6 (3) 7, 8 или 9 (4) 10 или повече	<input type="text"/>	
3. Колко често пиете по шест или повече питиета наведнъж? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно <i>Преминете към въпроси 9 и 10, ако сборът на резултатите от въпроси 2 и 3 = 0</i>	<input type="text"/>	
4. Колко често през изминалата година установявахте, че не можете да спрете да консумирате алкохол веднъж след като започнете? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно	<input type="text"/>	
5. Колко често през изминалата година не сте успявали да свършите това, което обичайно се очаква от Вас заради алкохола? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно	<input type="text"/>	
6. Колко често през изминалата година на сутринта след тежко препиване Ви е трябвало първо питее, за да „потръгне“ денят? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно	<input type="text"/>	
7. Колко често през изминалата година изпитвахте чувство на вина или угризение на съвестта след консумация на алкохол? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно	<input type="text"/>	
8. Колко често през изминалата година не можехте да си спомните какво се беше случило предишната нощ поради това, че бяхте консумирали алкохол? (0) Никога (1) По-рядко от месечно (2) Месечно (3) Седмично (4) Ежедневно или почти ежедневно	<input type="text"/>	
9. Получихте ли Вие или някое друго лице нараняване в резултат на Вашата консумация на алкохол? (0) Не (2) Да, но не през изминалата година (4) Да, през изминалата година	<input type="text"/>	
10. Има ли роднина, приятел, лекар или друг здравен работник, който да е бил загрижен по повод Вашето пиене или да Ви е подсказвал, че трябва да намалите алкохола? (0) Не (2) Да, но не през изминалата година (4) Да, през изминалата година	<input type="text"/>	
Запишете сбора на резултатите от отделните въпроси тук <i>Ако сборът е по-голям от препоръчания праг, консултирайте се с Ръководството на потребителя.</i>		<input type="text"/>

As a WHO-approved instrument, the AUDIT is in the public domain. Saunders J.B., Aasland O.G., Babor T.F., de la Fuente J.R. and Grant M. Development of the Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT): WHO Collaborative Project on Early Detection of Persons with Harmful Alcohol Consumption II. *Addiction* 1993; 88:791-804.

(Източник: <https://auditscreen.org/cmsb/uploads/audit-interviewer-version-bulgarian-bulgaria.pdf>)

Оценка на резултатите:

Максимален резултат: 40 точки.

Резултат от 8 и повече точки е индикатор за рискова и вредна алкохолна употреба и се нуждае от по-детайлна и внимателна оценка.

Идентификационен тест за проблемна употреба на алкохол: Самооценка

ИНСТРУКЦИЯ: Тъй като употребата на алкохол може да засегне Вашето здраве и да повлияе на някои лекарства и лечения, важно е да зададем няколко въпроса относно Вашата употреба на алкохол. Вашите отговори ще останат поверителни, така че, моля, бъдете честни.

За всеки въпрос отбележете с X полето, което най-добре описва отговора Ви.

Въпроси	0	1	2	3	4	
1. Колко често консумирате напитки, съдържащи алкохол?	Никога	Веднъж месечно или по-рядко	2-4 пъти на месец	2-3 пъти на седмица	4 или повече пъти на седмица	
2. Колко съдържащи алкохол питиета изпивате обикновено в ден, в който пиете?	1 или 2	3 или 4	5 или 6	7, 8 или 9	10 или повече	
3. Колко често пиете по шест или повече питиета наведнъж?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
4. Колко често през изминалата година сте установявали, че не можете да спрете да консумирате алкохол след като веднъж започнете?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
5. Колко често през изминалата година не сте успявали да свършите това, което обичайно се очаква от Вас, заради алкохола?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
6. Колко често през изминалата година на сутринта след тежко препиване Ви е трябвало едно питие, за да „потръгне“ денят?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
7. Колко често през изминалата година изпитвахте чувство за вина или угризения на съвестта след консумация на алкохол?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
8. Колко често през изминалата година не сте могли да си спомните какво се беше случило предишната нощ поради това, че бяхте консумирали алкохол?	Никога	По-рядко от веднъж месечно	Веднъж месечно	Веднъж седмично	Ежедневно или почти ежедневно	
9. Получавали ли Вие или някое друго лице нараняване в резултат от Вашата консумация на алкохол?	Не		Да, но не през последната година		Да, през последната година	
10. Има ли роднина, приятел, лекар или друг здравен работник, който да е бил загрижен по повод Вашето пиене или да Ви е подсказвал, че трябва да намалите алкохола?	Не		Да, но не през последната година		Да, през последната година	
					Общо:	

CAGE (КЛЕТКА)

- 1. Някога чувствали ли сте, че трябва да намалите пиенето?**
- 2. Дразнили ли сте се за това, че хората Ви критикуват заради пиенето?**
- 3. Чувствали ли сте вина поради това, че пиете?**
- 4. Случвали ви се сутрин първо да изпиете едно питие, за да се почувствате по-добре, да се отървете от махмурлука или просто да започнете деня?**

1 положителен отговор е позитивна индикация и предполага понататъшна оценка и проследяване

CAGE-AID

- 1. Някога чувствали ли сте, че трябва да намалите пиенето или наркотиците?**
- 2. Дразнили ли сте се за това, че хората Ви критикуват заради пиенето или наркотиците?**
- 3. Чувствали ли сте вина поради това, че пиете или употребявате наркотици?**
- 4. Случвали ви се сутрин първо да изпиете едно питие или да вземете наркотици, за да се почувствате по-добре, да се отървете от махмурлука или просто да започнете деня?**

1 положителен отговор е позитивна индикация и предполага понататъшна оценка и проследяване

Въпросник CRAFFT

Моля, отговорете честно на всички въпроси; Поверителността на Вашите отговори ще бъде запазена.

Част А

През последните 12 месеца:

1. Пили ли сте някакъв алкохол (повече от няколко глътки)?

Не

2. Пушили ли сте някаква марихуана или хашиш?

3. Употребявали ли сте нещо друго, което може да промени състоянието Ви на ума или съзнанието Ви?

("нещо друго" включва забранени от закона наркотични вещества, лекарства с и без рецепта, както и неща, които могат да бъдат смъркани или "да бъдат дишани".)

Ако отговорите **НЕ** на **ВСИЧКИ** въпроси (А1, А2, А3) отговорете **само на въпрос Б1** отдолу, след това **СПРЕТЕ**.

Да

Ако отговорите **ДА** на **НЯКОЙ** въпрос (от А1 до А3) отговорете и на въпроси **Б1 до Б6** отдолу.

Част Б

1. Случвало ли Ви се е да се возите в **АВТОМОБИЛ** или на друго превозно средство, управлявано от някого (включително и от Вас), който е употребил алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?

Не

Да

2. Употребявали ли сте някога алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество, за да се **ОТПУСНЕТЕ**, да се почувствате по-добре със себе си, или да се присъедините (социализирате) към някаква компания?

3. Употребявали ли сте някога алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество, когато сте били **САМ/А** и без компания?

4. Случвало ли Ви се е да нямате **СПОМЕН (ЗАБРАВЯТЕ)** за неща, които сте правили или са Ви се случвали докато сте били под влиянието на алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?

5. Случвало ли се Ваши **РОДНИНИ (НАСТОЙНИЦИ)** или приятели да са Ви казвали някога, че трябва да намалите или спрете употребата на алкохол, наркотици или на друго психоактивно вещество?

6. Забърквали ли сте се в **НЕПРИЯТНОСТИ** докато сте употребили алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?

превод и адаптацията на CRAFFT © на български език, Ивайло Райнов (+359)878-729-668, версия 2011/1

CRAFFT © Children's Hospital Boston, 2009, всички права запазени
Възпроизведен с разрешение от Center for Adolescent Substance Abuse Research, CeASAR, Children's Hospital Boston, 617-355-5433, или www.ceasar.org

СТЪПКА 1 : Откриващи Въпроси

През последните 12 месеца:

1. Пили ли сте някакъв алкохол (повече от няколко глътки)?
2. Пушили ли сте някаква марихуана или хашиш?
3. Употребявали ли сте нещо друго, което може да промени състоянието Ви на ума или съзнанието Ви?
("нещо друго" включва забранени от закона наркотични вещества, лекарства с и без рецепта, както и неща, които могат да бъдат смъркани или "да бъдат димани" .)

Отговор „НЕ“ на всички 3 откриващи въпроса

Отговор „ДА“ на 1 или всички 3 откриващи въпроса

Стъпка 2

Необходимо е да попитате само първия въпрос от CRAFFT[®]

1. Случвало ли Ви се е да се возите в **АВТОМОБИЛ** или на друго превозно средство, управлявано от някого (включително и от Вас), който е употребил алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?

НЕ

ДА

подкрепете и утвърдете това поведение

кратка интервенция („кратък съвет“) относно рисковете от това поведение. Проследете при евентуална следваща среща.

СТЪПКА 2 : Въпроси CRAFFT[®]

1. Случвало ли Ви се е да се возите в **АВТОМОБИЛ** или на друго превозно средство, управлявано от някого (включително и от Вас), който е употребил алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?
2. Употребявали ли сте някога алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество, за да се **ОПНУСНЕТЕ**, да се почувствате по-добре със себе си, или да се присъедините (социализирате) към някаква компания?
3. Употребявали ли сте някога алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество, когато сте били **SAM/A** и без компания?
4. Случвало ли Ви се е да нямате **СПОМЕН (ЗАБРАВЯТЕ)** за неща, които сте правили или са Ви се случвали докато сте били под влиянието на алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?
5. Случвало ли се Ваши **РОДНИНИ (НАСТОЙНИЦИ)** или приятели да са Ви казвали някога, че трябва да намалите или спрете употребата на алкохол, наркотици или на друго психоактивно вещество?
6. Забърквали ли сте се в **НЕПРИЯТНОСТИ** докато сте употребили алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество?

Отговор „НЕ“ на всички 6 въпроса или „ДА“ на 1 въпрос

Отговор „ДА“ на 2 или всички 6 въпроса

Стъпка 3

консултирайте в посока за спиране на употребата на алкохол, наркотици или друго психоактивно вещество. Проследете при евентуална следваща среща.

1. „кратък съвет“
2. консултиране по въпросите на промяна на поведенето

СТЪПКА 3 : Оценка и насочване

Отделете поне 15 минути за кратка оценка, необходимата за да разберете дали има индикация за вредна за здравето употреба на алкохол, наркотици или на друго психоактивно вещество.

Няколко примерни въпроса за оценка:

1. Може ли, да ми разкажете малко повече за Вашата употреба на алкохол, наркотици или употребата на психоактивни вещества?
 2. Как употребата на ... се отразява на отношенията със семейството Ви и Вашите приятели?
 3. Опитвали ли сте да намалите или да се въздържате от употребата на алкохол, наркотици или психоактивни вещества?
 4. Какви са причините поради, които сте искали да намалите (се въздържате от) употребата на ... ?
- Какви са причините поради, които не сте искали да намалите (се въздържате от) употребата на ... ?

При съмнение за вредна за здравето употреба на алкохол, наркотици или на друго психоактивно вещество насочете към специализирана служба (звено) за работа с хора с вредна употреба или зависимост.

Ако **ТОЙ/ТА** е под 18 години, може да се наложи уведомяване на неговите/нейните родители, настойници или специални служби. **Насочете към специализирана служба (звено) за работа с юноши с вредна употреба или зависимост.**

Въпросник **CRAFFT[®]** е подходящ за хора между **14 и 18** години. Въпросникът само **набелязва евентуални потенциални проблеми свързани с вредната за здравето употреба на алкохол, наркотици или психоактивни вещества.**

При съмнения за наличието на зависимост се консултирайте със специалист в областта (консултант, психолог, психиатър).

S-MAT-G: Кратък тест за алкохолизъм – Мичигански университет

	ДА (1)	НЕ (0)
1. При разговор с други хора подценявате ли колко пиете?		
2. След пиене случвало ли се е да пропуснете хранене защото не сте гладен?		
3. Алкохолът помага ли ви да спре треперенето на ръцете?		
4. Случвало ли се е след пиене да не си спомняте какво се е случило в даден момент през деня/нощта?		
5. Пиете ли за да се отпуснете и да успокоите неврите си?		
6. Пиете ли за да забравите за проблемите?		
7. Случвало ли се е да увеличите пиенето след някаква загуба в живота си?		
8. Случвало ли се е лекар или медицинска сестра да ви кажат, че са загрижени за пиенето ви?		
9. Някога създавали ли сте си правила за да контролирате пиенето си?		
10. Когато сте самотен алкохолът кара ли ви да се чувствате по-добре?		

Резултат: Две или повече точки показват проблем, който трябва да се проследи по-нататък

Скала на травмите

От Вашия 18-ти рожден ден...

1. Имали ли сте фрактури или измествания на костите или ставите?
2. Имали ли сте наранявания от пътно транспортно произшествие?
3. Наранявали ли сте си главата?
4. Получавали ли сте наранявания от нападения или сбивания ?
5. Имали ли сте наранявания след пиене?

Оценка на резултатите: Една точка за всеки отговор „да”; сумиране на всички точки: общо: 0-5 точки.

TWEAK за бременни

- T** Толерантност
- W** Тревога
- E** Отваряне на очите
- A** Амнезия
- K** Намаляване

Оценка на резултатите: Един отговор „да” е индикация за положителен резултат и необходимост за по-нататъшна оценка и последващи действия. Поставете 2 точки поотделно за толерантност и тревога, 1 точка за отваряне на очите, амнезия и намаляване; сумиране на всички точки; общо 0-7 точки.

Обединен тест с два въпроса

1. През последната година употребявали ли сте алкохол или наркотици повече, отколкото сте искали?
2. През последната година имали ли сте чувството, че трябва да намалите пиенето или употребата на наркотици?

Резултати: 1 положителен отговор – 45% вероятност за сегашно разстройство вследствие на употреба; два положителни отговора – 75% вероятност за разстройство вследствие на употреба.

Q/F въпроси за алкохол (количество и честота)

- Колко дни седмично пиете някакъв алкохол?
- Колко пиете обикновено, когато решите да пиете?
- Колко е най-голямото количество, което сте изпивали наведнъж, през последните 3 месеца?